

O`QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA DASTURIY TA`LIM VOSITALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI (TEXNOLOGIYA FANI MISOLIDA)

Salimova Nigina Ravshan qizi

Buxoro pedagogika instituti ta'lim tarbiya nazariyasi va
texnologik ta'lim fakulteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqola umumiy o`rta ta`lim maktablari o`quvchilarining kompetensiyalarini dasturiy ta`lim vositalari asosida rivojlantirishda didaktik imkoniyatlarini ochib berishga bag`ishlangan.

Kalit so`zlar: texnologiya, transformatsiya, raqamli texnologiyalar, audio- vizual, axborot texnologiyalari, didaktik vositalar, hunarmandchilik.

KIRISH

Jahonda ta`lim tizimini transformatsiyalash, raqamli texnologiyalar (RT)ni ishlab chiqish va o`qitish jarayonida qo`llash, fanlarning metodik ta`minotini takomillashtirish, o`quvchilarning fanga oid kompetensiyalarini rivojlantirish, darslarda animatsion, audio-vizual vositalarni hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo`llash bo`yicha tadqiqot ishlari olib borilmoqda [1]. Ushbu tadqiqotlarda fanlarni o`qitishda RTni eng so`nggi pedagogik qonuniyatlar asosida ishlab chiqib, o`quvchilarda o`ziga ishonch, fanga qiziqish, mehnatsevarlik, o`zgarar mehnatini qadrlash, zamonaviy bilim olish, hunar egallashga bo`lgan qiziqish, mustaqil kasb tanlash, kreativlik xislatlarini rivojlantirishda muhim o`rin egallaydi. Bu esa texnologiya fanini o`qitishda elektron axborot ta`lim muhitida foydalanish bo`yicha metodik tizimni yaratishni taqozo etmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Texnologiya fanining xalq hunarmandchiligi texnologiyasi bo`limi 8-sinf texnologiya va dizayn yo`nalishida 9 soat, servis xizmati yo`nalishiga 12 soat, 9-sinf texnologiya va dizayn yo`nalishiga ham, servis yo`nalishlariga ham bir xil, ya`ni 8 soatdan o`quv reja bo`yicha ajratilgan. Eng muhimi shundaki, 1-9-sinflardagi har bir mavzu negizida xalq hunarmandchiligining elementlari mavjudligi o`quvchilarning hunarmandchilikka oid tayanch kompetensiyalarini

rivojlantirishdagi o'zni muhim ekanligini ko'rsatadi [5]. Texnologiya fani mashg'ulotlarini o'quvchilarga o'qitish jarayonida hunarmandchilikka oid tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda ramqamli texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarga katta imkoniyatlar beradi.

Ta'limning qaysi bosqichida o'qitilishidan qat'i nazar, har qanday fanning muhim vazifalaridan biri – ayni fan bo'yicha bilimlar tizimini shakllantirish jarayonini ta'minlash. Bilimlar tuzilmasining mantiqiy-genetik tahlili asosida bilimlar tizimida quyidagi asosiy elementlar ajratiladi: ilmiy dalil, tushunchalar, qonunlar, nazariyalar, nazariy bilimlarning amaliy qo'llanilishi, olamning ilmiy manzarasi. Qayd etilgan bilimlarning tuzilmaviy birliklari barcha tabiiy va ijtimoiy fanlar uchun umumiy hisoblanadi. Bu esa, fanlardan elektron qo'llanmalarni ishlab chiqish va amaliyotda qo'llash kerakligini ko'rsatmoqda. Elektron qo'llanmalar rang-barangligi, ko'rgazmaligi va ko'rsatmaligi, animatsiyalarga, audio-vizual vositalarga boyligi bilan o'quvchilarni o'ziga tortadi.

Elektron qo'llanmalarni yaratishning dasturiy vositalari: elektron o'quv qo'llanmalarni yaratish vositalarining maqsadi va bajaradigan funksiyalari, texnik ta'minotga bo'lgan talablar, qo'llash xususiyatlarini o'z ichiga olgan kompleks mezonlar bo'yicha guruhlariga ajratish mumkin. Bu mezonlarga mosravishda elektron qo'llanmalarni yaratish vositalarini quyidagicha sinflarga ajratish mumkin: an'anaviy dasturlash tillari; umumiy maqsadlarga mo'ljallangan instrumental vositalar; multimedia vositalari; gipermatn va gipermedia vositalari.

Texnologiya fanini o'qitish jarayonida o'quvchilarning hunarmand-chilikka oid tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishda RTni yaratish o'quv faoliyatining quyidagi turlarida qo'llash mumkin: yangi nazariy materiallarni o'rganish va bayon etishda; nazariy va amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishda; o'rganilgan o'quv materialini mustahkamlash, nazorat qilish va tekshirishda; o'quvchilarning mustaqil ishlarida; ochiq darslar, telekonferensiyalar, audiokonferensiyalar, namunaviy mashg'ulotlarni o'tkazishda; amaliy mashg'ulotlarda.

Axborot asrida ta'lim oluvchilarning mustaqil bilim olish va amaliy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Pedagoglar o'quvchilarga bilim berish jarayonining asosiy maqsadi nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki o'quvchilarning bilish qobiliyatlarini rivojlantirish va ijodiy salohiyatini orttirishdan iborat. Ta'limda shaxsiy natijalarga erishish, ta'lim oluvchilarning ta'limga moslashish resurslarini rivojlantirish shaxsga yo'naltirilgan

ta'lim jarayonini amalga oshirishni, har bir o'quvchi uchun alohida ta'lim dasturlari hamda yo'l xaritalarini tuzishni talab etadi [3].

Olib oborilgan psixologik-pedagogik va didaktik tadqiqotlarda o'qitish metodikasida AKTni qo'llab amalga oshirish zarurligini, ta'lim berishda ta'lim oluvchilar qiziqishlari, imkoniyatlari va qobiliyatlarini hisobga olish, ularning erkin fikr bildirishi va topshiriqlarni bajarishda kreativ yondashish, mavzuga oid ma'lumotlarning yangi manbalarini egallash, jarayon va ob'ektlarni kompyuter vositasida modellashtirishdan foydalanish, o'qitishni individuallashtirish hamda boshqalarni ta'minlaydi.

Psixologik-pedagogik adabiyotlarda ta'kidlanishicha, turli xil maktab muhitidan farqli, har bir o'quvchining individual imkoniyatlari, qiziqishlari sub'ektiv tajribasi, o'qish va real hayotda to'plagan bilimlarini inobatga olib, amalga oshirilgan ta'lim jarayoni samaraliroq hisoblanadi.

O'quvchilarning hunarmandchilikka oid kompetensiyalarini RTda rivojlantirish axborot-o'quv faoliyatining mutlaqo yangi metodi.

D.Mamatovning fikricha, «elektron axborot-ta'lim muhiti» tushunchasini aniq bir maqsadga yo'naltirilgan o'quv jarayonini ta'minlovchi dasturiy, axborot-texnik, o'quv-metodik tizimlar majmui [2].

XULOSA VA MUNOZARA

Yuqorida yuritilgan fikrlardan shunday xulosa chiqarish mumkinki, darslardagi konstruktorlik-texnologik faoliyat produktiv (ijodiy) va reproduktiv (bilish-ijrochilik) faoliyatlarini bir-biriga qo'shish yo'li bilan amalga oshirilishi, ya'ni o'quvchilar texnikaviy model yoki asbobni ishlab chiqishi yoki takomillashtirilishi mumkin ekan. Texnologiya fanidan darslarini tashkil etishda ko'rgazmali metodlarni qo'llash yuqori samara berishi ilmiy tadqiqot ishlarida aniqlangan bo'lib, ayniqsa, u ish-harakat faoliyatini virtual tarzda namoyish qilish natijasida o'quvchilarning hunarmandchilikka oid tayanchkompetensiyalarining ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Makamasining 2017 yil 6 apreldagi 187-son "Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining Davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori bilan tasdiqlangan umumiy o'rta ta'limning texnologiya fani bo'yicha malaka talablari asosida tuzilgan o'quv dasturi.

Texnologiya, tasviriy san'at, chizmachilik, musiqa madaniyati, jismoniy tarbiya. (1-9-sinflar). – Toshkent, 2017.

2 Mamatov D.N. Elektron axborot-ta'lim muhitida kasbiy ta'lim jarayonlarini pedagogik loyihalashtirish. PhD dok.dis. –Toshkent, 2017. – 150 b.

3. Qodirov B.E. Elektron axborot ta'lim muhitida o'quvchilarning hunarmandchilikka oid tayanch kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi. Dis. ... p.f.f.d. (PhD) – Termiz.: 2021. – 143 b.

4. Olimov Q.T. Maxsus fanlardan o'quv adabiyotlari angi avlodini yaratishning nazariy-uslubiy asoslari.: Ped. fan. dokt.... diss. avtoref. – Toshkent, 2005. – 44 b.

5. Shomirzaev M.X. Maktab texnologiya ta'limida milliy hunarmandchilikning spektral-variativ komponentlarini fanlararo takomillashtirish. Pedagogika fanlari bo'yicha doktorlik (DSc) diss. - Toshkent, 2021. – 219 b.

